

هایدگر و پدیدارشناسی پزشکی

Heidegger and the Phenomenology of Medicine

Papers collected and translated by
Naser Momeni, PhD

First Published by
© Logos Publications 2021

هایدگر و پدیدارشناسی پزشکی

مقالاتی از فردریک اسونوس و دیگران

گردآوری و ترجمه

ناصر مؤمنی

سرشناسه: اسونوس، فردریک
عنوان و نام پدیدآور:
هایدگر و پدیدارشناسی پزشکی / مقالاتی از فردریک اسونوس و دیگران؛
گردآوری و ترجمه ناصر مؤمنی
مشخصات نشر: تهران: لوگوس ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری: ۱۳۴ص؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۲۵-۱۴-۵
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
موضوع: هایدگر، مارتین، ۱۹۷۶-۱۸۸۹ م. -- دیدگاه درباره پدیده شناسی
موضوع: هایدگر، مارتین، ۱۸۸۹-۱۹۷۶ م. -- دیدگاه درباره پزشکی -- فلسفه -- مقاله ها و خطابه ها
شناسه افزوده: مؤمنی، ناصر، ۱۳۶۱-، مترجم
رده بندی کنگره: B۳۲۷۹
رده بندی دیویی: ۱۹۳
شماره کتاب شناسی ملی: ۸۵۴۸۴۵۲

هایدگر و پدیدارشناسی پزشکی
گردآوری و ترجمه دکتر ناصر مؤمنی

طراح جلد: مانی خنیاگر	ویراستار: ع. رهنما	
شمارگان: ۳۰۰	شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۲۵-۱۴-۵	چاپ اول: ۱۴۰۰

برای مشاهده اطلاعات بیشتر کد بالا را اسکن کنید و به وبسایت نشر لوگوس بروید
قیمت: ۸۰۰۰۰ تومان

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً یا جزئاً، به هر شکل اعم از چاپ، فتوکپی، اسکن، صوت، تصویر یا انتشار الکترونیک بدون اجازه مکتوب از نشر لوگوس ممنوع است.

ایمیل: info@irlogos.com
تماس با مرکز پخش: ۰۹۰۲۱۵۴۰۰۴۲
فروشگاه برخط لوگوس: www.irlogos.com

فهرست

۱.....	سخن مترجم
۵.....	۱. پدیدارشناسی پزشکی چیست؟ ... - فردریک اسونوس
۵.....	پزشکی
۶.....	پدیدارشناسی
۸.....	پدیدارشناسی پزشکی
۹.....	بدنمندی
۱۱.....	ناخوشی
۱۳.....	در-جهان-بودن ناخانه‌گون
۱۶.....	ناخوشی، بیماری، و ناتوانی
۲۱.....	فناوری‌های پزشکی
۲۴.....	مرگ
۲۶.....	خاتمه
۲۶.....	منابع
۲۹.....	۲. دفاعیه‌ای از تبیین پدیدارشناسانه‌ی سلامت و ناخوشی - فردریک اسونوس
۳۰.....	مقدمه
۳۲.....	تبیین پدیدارشناسانه از سلامت و ناخوشی (PHI)
۳۸.....	نقد طبیعت‌گرایانه‌ی شال از PHI
۴۷.....	نقد نیچه‌ای و لیش از PHI
۵۴.....	نتیجه
۵۵.....	منابع
۵۹.....	۳. هرمنوتیک، سلامت و پزشکی - فردریک اسونوس
۵۹.....	مقدمه
۶۰.....	هرمنوتیک و پدیدارشناسی
۶۲.....	گادامر و هرمنوتیک پزشکی
۶۵.....	هرمنوتیک و اخلاق پزشکی
۶۷.....	پدیدارشناسی سلامت و ناخوشی
۷۰.....	گذشته و آینده‌ی هرمنوتیک پزشکی
۷۴.....	منابع

۷۷	۴. مارتین هایدگر - آنتونی وینسنت فرناندز
۷۷	چکیده
۷۸	مقدمه
۷۹	زندگی و کارهای اولیه هایدگر: ۱۸۸۹-۱۹۲۷
۸۴	اولین مواجهه‌ی هایدگر با روانپزشکی: ۱۹۲۸-۱۹۴۷
۸۷	هایدگر، باس، و سمینارهای زولیکون: ۱۹۴۷-۱۹۷۶
۹۰	خاتمه: تأثیر امروزی هایدگر
۹۰	منابع
۹۳	۵. هایدگر، ارتباط، و مراقبت بهداشتی - کیسی رتیمیستر
۹۳	چکیده
۹۵	موانع ارتباطی
۹۸	هرمنوتیک و پدیدارشناسی هایدگر
۱۰۵	خاتمه
۱۰۶	منابع
۱۰۹	۶. فلسفه‌ی فناوری هایدگر و خطرات پزشکی سازی - فردریک اسونوس
۱۰۹	مقدمه
۱۱۰	فلسفه‌ی فناوری و پزشکی هایدگر
۱۱۳	هایدگر در میان پزشکان
۱۱۷	استلزاماتی برای اخلاق زیست پزشکی
۱۱۹	پدیدارشناسی سلامت
۱۲۱	پیشرفت و پزشکی سازی
۱۲۵	روانپزشکی و DSM
۱۲۷	منابع
۱۳۱	نمایه

سخن مترجم

فردریک اسونوس استاد دانشگاه سوئدنتورس سوئیس است. حوزه‌ی کاری او فلسفه‌ی پزشکی، اخلاق زیستی، علوم انسانی پزشکی و انسان‌شناسی فلسفی است. او آثار زیادی را با رویکرد عمدتاً پدیدارشناسانه خلق کرده، با رویکردی پدیدارشناسانه و هرمنوتیکی و البته خوانشی از فلسفه‌ی مارتین هایدگر به علوم پزشکی می‌پردازد. قطعاً عمده‌ترین بحث او تمایز میان بیماری^۱ و ناخوشی^۲ با به‌کارگیری اصطلاحات Homelike و unhomlike است. اسونوس با توجه به هایدگر و تعریف وی از انسان همچون در-جهان-بودن، و تافته‌و یافته‌ای از روابط معنایی با جهان، تلاش دارد تا بیماری و ناخوشی را به احوالی از بودن و نبودن در جهان تأویل کند. بیماری صرفاً عیب و کژکاری بیولوژیک نیست؛ چرا که انسان صرفاً موجودی بیولوژیک نیست. او تلاش دارد تا با عطف توجه به فلسفه‌های هایدگر و گادامر ملاقات میان پزشک و بیمار را نوعی مواجهه معرفی نماید که نیازمند تفسیر است. در این بین پزشک باید علاوه بر تخصص و تسلط بر حوزه‌ی کاری و دانش خود (تسلط فنی و تکنیکی) به نوعی مهارت هم مجهز باشد. مهارت خواندن گزارش و شرح بیمار، تفسیر آن و البته و صد البته برقراری پیوند وضعیت و گزارش بیمار با «جهان». پزشکی باید هر چه بیشتر انسانی شود؛ انسان در معنای موجودی که در-جهان است. پزشک و پزشکی باید هر

1. disease

2. illness

نوع بیماری و ناخوشی را در پرتو تأثیری که در این وضعیت بنیادین آدمی ایجاد می‌کند ملاحظه نماید. فرد بیمار یا ناخوش احوال در نتیجه وضعیت بیماری یا ناخوشی‌اش انقطاعی را در در-جهان-بودنش احساس می‌کند. «نوفاً، وقتی دچار ناخوشی می‌شوم که ارگانسیم بیولوژیکی من بیمار شده باشد، اما همچنین امکان دارد که بدون این که هیچ بیماری مشخصی وجود داشته باشد ناخوش احوال باشم» در این حالت پیوندهای ما با جهان سست یا چه بسا گسسته می‌شود. به قول سارتر، «اگر سردرد داشته باشم، تفکر و تمرکز برایم دشوار می‌شود. حتی قبل از این که توجه من معطوف به خود سردرد شود کل جهان و تمام پروژه‌های من تحت تأثیر درد قرار می‌گیرند. هنگام مطالعه، حروف و کلمات درهم‌وبرهم می‌شوند، خود متن در تلاشم برای فهم آن، آسیب می‌بیند.» جهان هم برای فردی که دچار نقص عضو می‌شود (مثلاً فلج شده یا پای خود را از دست داده) بسان امری دشوار ظاهر می‌گردد. جا و مأمنی که تا پیش از این خانه‌ی او بود، دیگر برای او نشانی از خانه بودن ندارد. سطح زمین از هموار بودن و مسطح بودن دست بر می‌دارد؛ زیبایی‌های آن نازیباً می‌شوند. پله‌ها چون موانعی عمل می‌کنند که فاصله و نسبت‌های موجود میان در-جهان-بودن (که با «خط فاصله» نشان داده شده) را همچون پرتگاه و انقطاع‌هایی در پیش چشمان او نمودار می‌سازند. در-جهان-بودن خانه‌گون، رنگ ناخانه‌گونی به خود گرفته است. پزشک باید به این وضعیت‌ها توجه نماید. باید ضمن مداوای بیماری او (در صورت امکان البته) مجدداً بتواند وضعیت خانه‌گون بیمار را وضع و برقرار نماید؛ چرا که اساساً سلامتی اعاده و بازیابی است نه چیزی که تولید و ایجاد شود.

در این مسیر و در مسیر ناخانه‌گونی هر چه بیشتر بشر امروز (علی‌رغم پیشرفت‌های علمی و فنی در حیطه‌ی درمان) و ما انسان‌های ایرانی (که خود پیوند ناخانه‌گونی با جهان داریم) مجموعه‌ای از مقالات در اینجا گردآوری شده است که هر کدام به تبیین فحوای کلی مطالب فوق می‌پردازد. گاه مطالبی پرمغز در قالب مقاله بیان شده است؛ به همین جهت ترجمه‌ی این شش مقاله در خدمت علاقه‌مندان قرار گرفته است. از آنجایی که در خود متن به روشنی و جامعیتی مناسب به موضوعات مربوطه پرداخته شده است نیازی به تفصیل نیست. تنها چند نکته در خصوص خط‌و‌ربط مقالات بیان می‌شود.

اسونوس در اولین مقاله تلاش دارد تا روشن نماید پدیدارشناسی پزشکی چیست. و

اساساً چرا رویکرد پدیدارشناسی باید مهم تلقی شود. پدیدارشناسی به چیزها اجازه می‌دهد تا خود را نشان دهند. «من به‌شخصه از مفهومی از پزشکی دفاع می‌کنم که بر ملاقات متخصص و بیمار در تلاشی تفسیری تأکید می‌کند که هدف آن کمک به فرد بیمار و درمان او است، درحالی‌که دیگران ترجیحاً ماهیت دانش پزشکی را در کاربرد و استعمال دانش پزشکی به منظور فهم و تغییر ارگانیسم بیولوژیکی جستجو می‌کنند». پدیدارشناسی پزشکی کمک می‌کند تا عمل تفسیر و فهم شامل دانش و علم بیولوژیک هم باشد. به همین جهت «پدیدارشناسی می‌تواند بر برخی نقاط کور پزشکی جدید پرتوی افکند و بنابراین به آن کمک کند تا خود را به‌مثابه فعالیت و حرفه‌ای انسانی بهتر بفهمد. در نهایت، فکر می‌کنم که پدیدارشناسی و دنباله‌ی آن، هرمنوتیک، می‌تواند ابزاری در فهم خود طبابت به‌منزله‌ی ملاقاتی تفسیری باشد.»

در مقاله‌ی دوم اسونوس به دفاعی تمام‌عیار از رویکرد پدیدارشناسانه به مفاهیم سلامت و ناخوشی می‌پردازد. در این مقاله به «نقد طبیعت‌گرایانه‌ی جان‌اتان شال و نقد نیچه‌ای تالیا و لیش» درباره‌ی تبیین پدیدارشناسانه پرداخته می‌شود.

پدیدارشناسی و هرمنوتیک ظاهراً جدایی‌ناپذیر هستند. اسونوس در مقاله‌ی سوم به این مسئله می‌پردازد که پزشکی چگونه می‌تواند خوانشی از هرمنوتیک باشد؛ و اگر پزشک به تفسیر بیمار می‌پردازد، این تفسیر چگونه متفاوت از تفسیر موجود در علوم انسانی است. در این مقاله به پرسش‌های مهمی پاسخ داده می‌شود؛ از جمله این که «آیا طبابت می‌تواند مدعی شود که هرمنوتیکی از نوع قرائت متون ادبی یا متون تاریخی است؟» اسونوس تلاش می‌نماید با خوانش گادامر و اثر رازورگی سلامت به این پرسش‌ها پاسخ دهد. او به رویکردهای اول‌شخص و سوم‌شخص از بیمار می‌پردازد و در این راستا بیان می‌دارد که «هرمنوتیک به این منظور بسط یافته تا نه‌تنها تحلیلی از مواجهه‌ی پزشکی بلکه تحلیلی از دیگر ملاقات‌های موجود میان مراقبت بهداشتی و افراد مبتلا در جامعه‌ی امروزمان را تدارک ببیند.» با این اوصاف راه برای توجه به حوزه‌های دیگر پزشکی مانند روانپزشکی هموار می‌گردد.

مقاله‌ی چهارم به هایدگر اختصاص دارد. آنتونی فرناندز با بررسی جامعی از ارتباط هایدگر با روانپزشکان و قرائت‌های ایشان در سمینارهای زولیکن از تحلیل دازاین به ارتباط

کیسی رنتمیستر در مقاله‌ی پنجم به برخی اصول کاربردی نگرش هایدر در پرستاری و مراقبت بهداشتی اشاره می‌کند. «ارتباط میان متخصصان پزشکی و بیماران جنبه‌ای مهم از درمان و رضایت بیمار است. موانع رایجی که در راه ارتباط مؤثر در این عرصه وجود دارد عبارتند از: (۱) جنس، سن، و تفاوت‌های فرهنگی؛ (۲) ناراحتی یا دردهای جسمانی یا روانی؛ (۳) سواد پزشکی؛ و (۴) گیجی و حواس‌پرتی ناشی از عوامل فناوری یا ناشی از کار زیاد. نویسندگان این موانع ارتباطی را از دریچه‌ای فلسفی بررسی کرده، سپس از پدیدارشناسی و هرمنوتیک مارتین هایدر استفاده می‌کند تا راهنمایی برای ارتباط متقابل بیمار-متخصص پزشکی تدارک ببیند.»

در آخرین مقاله اسونوس به خطرات پزشکی سازی اشاره می‌نماید. «فناوری‌های پزشکی جدید به شکلی فزاینده الگوهای معنایی زندگی روزمره را دگرگون می‌سازند. امکانات جدید تشخیصی و درمانی که پزشکی ارائه می‌کند مرزهای میان زندگی و مرگ و بهنجار بودن و ناهنجار بودن را به شیوه‌هایی مستقیم و غیرمستقیم تغییر می‌دهد. فناوری‌های حامی تولید مثل، شکل و صورت سرآغاز حیات و توانایی انتخاب آنچه در این مسیر رخ خواهد داد را مجدداً شکل می‌دهند.» اسونوس در این بخش تلاش می‌کند تا با توجه به انتقاد پدیدارشناسانه‌ی هایدر از علوم تکنیکی و فناوری به کشف اخلاقیات پزشکی مبادرت ورزد.

در پایان لازم می‌دانم تا از جناب آقای دکتر سلطانی و انتشارت لوگوس که فرصتی را برای انتشار این اثر فراهم نمودند، صمیمانه تشکر نمایم.